

DRET DE TRANSMISSIÓ *VERSUS* SUBSTITUCIÓ PREVENTIVA DE RESIDU. COMENTARI DE LA RESOLUCIÓ DE LA DIRECCIÓ GENERAL DE DRET I D'ENTITATS JURÍDIQUES DE 18 DE SETEMBRE DE 2014

Maria Planas Ballvé

Doctoranda

Universitat Autònoma de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

Aquest comentari té per objecte l'anàlisi de la Resolució de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques¹ de 18 de setembre de 2014 (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* [DOGC], núm. 6717 [30 setembre 2014]). En la Resolució es reflexiona sobre com s'ha de produir la delació de l'herència d'un pare als seus fills, atès que la seva mare no va fer ús d'aquesta abans de la seva mort. La qüestió objecte de controvèrsia és si els fills són hereus substituïts preventius de residu o si ho són pel dret de transmissió. Encara que els hereus per dret de transmissió coincideixin amb les persones designades substituïdes preventives de residu, no hem de confondre ambdues institucions.

En primer lloc exposarem els fets que van ocasionar aquesta Resolució (ap. 2). Tot seguit analitzarem els fonaments jurídics amb els quals la Direcció General la va resoldre (ap. 3) i, per acabar, exposarem les reflexions finals, que, com veurem, tracten sobre els efectes que té succeir el causant per dret de transmissió, tot comparant-los amb els efectes de la substitució preventiva de residu² (ap. 4).

2. EL SUPÒSIT DE FET

El supòsit de fet que motiva la Resolució és una escriptura autoritzada per un notari de Terrassa en la qual els germans A. i J. inventarien els béns procedents de les

1. En endavant, DGDEJ.

2. En endavant, SPR.

herències del seu pare, J. B. L., i de la seva mare, E. M. M., i accepten l'herència del seu pare com a substituïts preventius de residu i la de la seva mare com a substituïts vulgars.

El pare, el senyor J. B. L., que va morir el 25 de juny de 2006, va atorgar un testament el 2 de desembre de 1980 en el qual, entre altres disposicions, llegava al seu fill A. la participació indivisa que corresponia al testador del pis del carrer d'Albacete, núm. 5, primera planta, de Terrassa, i instituïa hereva universal i lliure la seva esposa, E. M. M. Si l'esposa no arribés a ser-ho dels béns de què no hagués disposat per actes *inter vivos* o *mortis causa*, la substituïen els seus fills A. i J. a parts iguals. D'altra banda, la senyora E. M. M. va morir el 2 de setembre de 2013 i havia atorgat testament en la mateixa data i la mateixa notaria que el seu difunt espòs, el 2 de desembre de 1980. La senyora E. M. M. llegava al seu fill A. la participació indivisa que li corresponia a ella del pis del carrer d'Albacete i instituïa hereu el seu espòs, J. B. L. Si l'espòs no arribés a ser-ho dels béns de què no hagués disposat per actes *inter vivos* o *mortis causa*, el substituïen els seus fills A. i J. a parts iguals.

El registrador de la Propietat de Terrassa número 1 va emetre una nota de qualificació en la qual denegava la qualificació per dos impediments: d'una banda, «haver realitzat l'acceptació de les herències i l'adjudicació dels béns partint de l'efectivitat de la substitució preventiva de residu disposada per J. B. L., quan aquesta institució no entra en joc per haver mort l'hereva instituïda amb testament»; i de l'altra, «existir discrepàncies entre la descripció dels departaments i la (descripció de la finca) matriu testament». Analitzarem el primer, ja que és aquest el que centra la Resolució de què és objecte aquest comentari.

En efecte, com veurem, els fonaments jurídics rauen a considerar si, atès que la senyora E. M. M. no va ni acceptar ni repudiar l'herència del seu espòs, els seus fills han d'heretar els béns del seu pare per mitjà del *ius transmissionis* o com a substituïts preventius de residu.

3. ELS FONAMENTS JURÍDICS

La Resolució s'estructura en dues parts: la primera tracta sobre la competència de la Direcció per a resoldre el recurs; la segona, sobre el fons de la qüestió, la ineficàcia de la SPR. Centrarem aquest comentari en la segona part: l'adquisició dels fills de l'herència del seu pare per dret de transmissió.

Com a pas previ a l'anàlisi del tema de fons objecte d'aquesta Resolució, s'ha d'establir quin és el dret aplicable al cas. És sabut que el dret aplicable a les successions *mortis causa* és el dret vigent en el moment de la mort del causant. D'acord amb la relació de fets, el causant va morir el 25 de juny de 2006 i per aquest motiu, d'acord amb la disposició transitòria novena, relativa a la regla d'integració, de la Llei 10/2008, de 10 de juliol, per la qual s'aprova el llibre quart del Codi civil de

Catalunya (CCCat),³ relatiu a les successions, s'ha d'aplicar el Codi de successions (CS).⁴ En aquest sentit, aquesta disposició indica que les successions obertes abans de l'1 de gener de 2009 s'han de regir per la llei aplicable en el moment de l'obertura de la successió.⁵

Tot i que el registrador cita, en la seva argumentació, preceptes del llibre quart del CCCat, el recurrent estima aplicable a la successió el Codi de successions, per la data de la mort del causant. En efecte, la Direcció expressa en la Resolució que són aplicables l'article 29 CS, relatiu al dret de transmissió, i els articles 250 i 251 CS, relatius a la SPR.⁶ Primer tractarem la ineficàcia de la SPR (ap. 3.1) i després, l'aplicabilitat al cas del dret de transmissió (ap. 3.2).

3.1. LA INEFICÀCIA DE LA SUBSTITUCIÓ PREVENTIVA DE RESIDU

En el recurs es qualifica la clàusula testamentària com a SPR, qualificació que no és discutida pel registrador. El causant designava hereva la seva esposa i «[...] si aquesta no arribés a ser-ho o encara que sent-ho, en relació amb aquells béns de què no hagi disposat per actes entre vius o *mortis causa*, la substitueix pels seus fills A. i J., a parts iguals [...]». Per al recurrent, el fet que els esposos atorguessin el testament amb les mateixes disposicions, en la mateixa data i davant el mateix notari, es pot interpretar com que la veritable darrera voluntat de l'espòs era la de fer prevaldre la SPR enfront del *ius transmissionis*. Contràriament, la Direcció apunta que aquesta interpretació no es pot admetre perquè el precepte que regula aquesta institució, l'article 250 CS, estableix clarament la necessitat que l'hereu substitut, l'esposa, mori *ab intestato*.

En la SPR, el causant nomena una o més persones, aquí els fills, hereves dels béns que ha adquirit un primer adquirent, la mare, si es compleixen determinats requisits. És a dir, per tal que aquestes persones nomenades pel causant heretin l'herència, el primer adquirent ha d'haver mort *ab intestato* i, a més, no ha d'haver disposat d'aquests béns ni per actes *inter vivos* ni per actes *mortis causa*.⁷ Aquesta figura pot esdevenir

3. Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* [DOGC], núm. 5175 [17 juliol 2008]), en endavant CCCat.

4. Llei 40/1991, de 30 de desembre, Codi de successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya (DOGC, núm. 1544 [21 gener 1992]), en endavant CS.

5. Vegeu Ferran BADOSA COLL, «Comentari a la DT 9 CCCat», a Joan EGEA FERNÁNDEZ i Josep FERRER RIBA (dir.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, vol. II, Barcelona, Atelier, 2009, p. 1715.

6. En endavant, SPR.

7. Vegeu Joan MARSAL GUILLAMET, «Les substitucions», a Ferran BADOSA COLL (coord.), *Compendi de dret civil català*, Barcelona, Marcial Pons, 1999, p. 515; Manuel ALBALADEJO, «La sustitución preventiva de residuo en Cataluña», *Revista de Derecho Privado* (1997), p. 763; Esteve BOSCH CAPDEVILA, Pedro del POZO CARRASCOSA i Antoni VAQUER ALOY, *Derecho civil de Cataluña: Derecho de sucesiones*, 2a ed., Barcelona, Marcial Pons, 2013, p. 191; Xavier O'CALLAGHAN MUÑOZ, «De la sustitución preventiva

útil per a evitar que entri en joc en la successió l'ordre intestat i que els hereus intestats del substituït rebin els béns que aquest adquireix en la seva successió.⁸

La SPR no es pot qualificar com una substitució fideïcomissària, sinó que és una institució jurídica diferent.⁹ Des del punt de vista sistemàtic, hom pot veure que tant en el CS com en la Compilació de dret civil de Catalunya (CDCC) aquesta institució jurídica no es troba regulada en el capítol VII del títol II, relatiu als fideïcomisos, sinó en el capítol VIII, que porta per títol, precisament, «El fideïcomís de residu». Des del punt de vista de la naturalesa jurídica de la institució, a diferència de les substitucions fideïcomissàries, en la substitució preventiva de residu l'esposa adquireix la propietat dels béns sense cap limitació de la seva facultat de disposició.¹⁰ D'acord amb l'article 243.3 CS, esdevé un element definidor de les substitucions fideïcomissàries la manca de facultat del fiduciari per a disposar *mortis causa* dels béns fideïcomesos.

No obstant això, cal tenir en compte que, per a aquelles qüestions respecte de les quals el règim jurídic de la SPR no prevegi una regulació, són aplicables les normes pròpies de la substitució fideïcomissària. Una de les qüestions que no es regulen expressament en la SPR és la seva delació. Així, per a la determinació de la delació

de residuo», a Manuel ALBALADEJO (dir.), *Comentarios al Código civil y compilaciones forales*, t. XXIX, vol. 1, 2a ed., Madrid, Edersa, 1988, p. 515.

8. Aquesta finalitat ha estat confirmada per la doctrina. En efecte, Esteve BOSCH CAPDEVILA, Pedro del POZO CARRASCOSA i Antoni VAQUER ALOY, *Derecho civil de Cataluña*, p. 192, diuen que esdevé útil per a «evitar que, por falta de un testamento eficaz del instituido que fallezca sin descendencia, los bienes pasen a otra familia». També Joan MARSAL GUILLAMET, «Les substitucions», p. 515, estableix que en la SPR «el testador vol impedir que els hereus intestats del substituït rebin els béns que aquest adquireixi en la seva successió».

9. Destaquem l'afirmació de Manuel ALBALADEJO, «La sustitución preventiva de residuo», p. 761, qui sosté que «tanto para el texto compilado, como para el Código de Sucesiones procede la substitución a falta de heredero voluntario del sustituido, falta que puede darse bien por no haber sido instituido o bien porque no suceda el que se instituyó». També María del Carmen GETE-ALONSO CALERA, «Fideicomiso de residuo. Contrato mixto. Contrato indirecto», a *El derecho civil catalán en la jurisprudencia*, vol. x, Barcelona, Publicaciones de la Cátedra de Derecho Civil «Duran i Bas», 1972, p. 12, estableix que en la SPR desapareixen els elements característics del fideïcomís: «el deber de guardar los bienes fideicomitidos y la prohibición de disponer». En el mateix sentit, vegeu Lluís PUIG FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Instituciones del dret civil de Catalunya*, Barcelona, Bosch, 1988, p. 619, que disposen que «no es tracta aquí pròpiament d'una modalitat de la substitució fideïcomissària, perquè en la substitució preventiva de residu manca l'*ordo successivus*, ja que l'instituït en aquesta modalitat pot disposar lliurement dels béns hereditaris».

10. En efecte, la titularitat lliure del substituït esdevé una de les notes característiques de la SPR. En aquest sentit, Joan MARSAL GUILLAMET, «Les substitucions», p. 516, afirma que «el substituït preventivament adquireix la plena titularitat dels béns sense cap manca de limitació; és un titular lliure». En la mateixa línia, Ramon FAUS i Francisco de A. CONDOMINES, *Comentarios de la Compilación de dret civil de Catalunya*, Barcelona, Bosch, 1960, p. 259, estableixen el caràcter lliure de l'hereu fiduciari: «[...] el fiduciario en este caso es un verdadero heredero libre, que no tiene cercenadas o limitadas ninguna de sus facultades dispositivas; y sólo en el caso de que no las ejercite, los sustitutos preventivos de residuo podrán pretender derechos sobre los bienes derechos sobre los bienes del testador».

als fideïcomissaris ens haurem de remetre a les regles de la delació fideïcomissària.¹¹

Per a la Direcció, el fet que la senyora E. M. M. atorgués testament i que en aquest instituís hereus els seus fills implica que la crida als hereus preventius de residu és ineficaç. És clar l'article 250 CS, relatiu a la SPR, quan preceptua que «la delació a favor dels substituïts preventius de residu solament té lloc si l'hereu o el legatari moren intestats».¹² Conseqüentment, si es declara la ineficàcia de la SPR, s'haurà d'aplicar l'article 29 CS, relatiu al dret de transmissió. En altres paraules: els fills heretaran el patrimoni del seu pare per dret de transmissió.

3.2. L'APLICACIÓ DEL *IUS TRANSMISSIONIS*

Com acabem de dir, un cop establerta per la Direcció la ineficàcia de la SPR, entra en joc el *ius transmissions* o dret de transmissió de l'article 29 CS.¹³ El dret de transmissió significa transmetre *mortis causa* la delació.¹⁴ És a dir, si el delat no ha acceptat ni repudiat l'herència del causant i mor, aquesta facultat es transmet als seus hereus.¹⁵ En el nostre cas, amb la mort de l'esposa, com que aquesta no havia ni accep-

11. Manuel ALBALADEJO, «La sustitución preventiva de residuo», p. 763 i seg., en el seu estudi sobre aquesta institució jurídica, dedica un apartat a aquesta qüestió que titula, precisament, «El tema de si la substitución preventiva es o no un fideicomiso; y si aunque no, le servirían normas de éste». Albaladejo arriba a la conclusió que no es tracta d'una substitució fideïcomissària, però, tot i això, «a falta de preceptos suyos propios, habrá que acudir para regularla a los del fideicomiso como más cercanos y análogos que contemplan una situación similar». En canvi, Xavier O'CALLAGHAN MUÑOZ, «De la sustitución preventiva de residuo», p. 517, considera que, atès que no és una substitució fideïcomissària, «determina la inaplicabilidad de la normativa de la sustitución fideicomisaria a la preventiva de residuo».

12. En la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya d'11 d'octubre de 1999 es va considerar que, en morir l'esposa intestada, la clàusula «Si a su fallecimiento existiesen bienes de esta herencia de los cuales su esposa no hubiese dispuesto por actos *inter vivos* ni *mortis causa*, recibirán o heredarán aquellos sus sobrinos carnales» era considerada com a SPR. Aquest principi també ha estat afirmat amb claredat per la doctrina. Vegeu Esteve BOSCH CAPDEVILA, Pedro del POZO CARRASCOSA i Antoni VAQUER ALOY, *Derecho civil de Cataluña*, p. 192, que afirmen que la SPR «solamente opera cuando aquél fallezca sin sucesor voluntario».

13. La DGDEJ ja ha resolt en altres ocasions recursos sobre l'eficàcia del dret de transmissió. Vegeu les resolucions de 22 d'octubre de 1999 (BOE d'1 de desembre de 1999) i 4 de juliol de 2011 (DOGC, núm. 5930 [28 juliol 2011]).

14. Ramón María ROCA SASTRE, «El derecho de transmisión», a Ramón María ROCA SASTRE, *Estudios de derecho privado*, tom II, *Sucesiones*, Madrid, Bosch, 1948, p. 294, estableix que aquest és el dret «que tienen los herederos del heredero que fallece en el intervalo comprendido entre la delación hereditaria a su favor y la aceptación o adición hereditaria futura, y en virtud del cual aquéllos hacen suya la facultad de aceptar o repudiar la herencia, o sea, el *ius delationis* atribuido a éste». Vegeu també Anna CASANOVAS MUSSONS, «Article 461-13 CCCat. Dret de transmissió», a Joan EGEA FERNÁNDEZ i Josep FERRER RIBA (dir.), *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya*, p. 617; Lluís PUIG FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Instituciones del dret civil de Catalunya*, p. 460.

15. En aquest sentit, Esteve BOSCH CAPDEVILA, Pedro del POZO CARRASCOSA i Antoni VAQUER

tat ni repudiat l'herència del seu espòs, es transmetrà als seus hereus, els seus fills A. i J., la delació de l'herència del seu pare.

És a dir, ens trobem amb dues herències connectades. Per a poder acceptar l'herència del pare, prèviament hauran d'acceptar l'herència de la mare. Per a poder exercir aquest dret, prèviament s'ha d'haver acceptat la segona herència, és a dir, la del transmissent. Per tant, no es pot acceptar l'herència del primer causant i repudiar la del transmissent.¹⁶

A més, la Direcció estableix la preferència d'aquest dret de transmissió enfront del dret dels substituïts vulgars. Segons l'article 29 CS, «mort el cridat sense haver acceptat ni repudiat l'herència deferida, el dret a succeir mitjançant la seva acceptació i el de repudiar són transmesos sempre als seus hereus [...]». En efecte, la DGDEJ argumenta que la paraula *sempre* en la redacció del precepte fa palesa aquesta preferència.¹⁷

4. REFLEXIONS FINALS

Tot i que els hereus per dret de transmissió coincideixen amb les persones designades substituïdes preventives de residu, heretar per una via o per una altra no és el mateix. El fet d'heretar per dret de transmissió comporta que els fills siguin hereus de la seva mare i que l'herència d'aquesta sigui la via d'accés a l'herència del pare. En canvi, si ho fessin com a substituïts preventius de residu, serien hereus directes d'aquest últim.

O sigui, si s'acceptés l'eficàcia de la SPR, tot i que aquesta no es pot catalogar de modalitat de substitució fideïcomissària, hauríem d'aplicar les regles de la delació previstes per a les substitucions fideïcomissàries. D'aquesta manera, d'acord amb els articles 237 i 238 CS, respecte del patrimoni hereditari del pare, els substituïts, aquí

ALOY, *Derecho civil de Cataluña*, p. 496, exposen que el *ius transmissionis* no és un dret, sinó una qualitat del *ius delationis*. La delació o *ius delationis* és la facultat que s'ofereix a una determinada persona com a efecte de la vocació hereditària, per tal que accepti o renunciï l'herència d'un altre. Luigi CARRIOTA FERRARA, *El negocio jurídico*, Madrid, Aguilar, 1956, p. 83, defineix aquest *ius* com un dret subjectiu que consisteix en «un dret sobre el dret», que no és estrictament un dret patrimonial.

16. Ramón María ROCA SASTRE, «El derecho de transmisión», p. 300, i Esteve BOSCH CAPDEVILA, Pedro del POZO CARRASCOSA i Antoni VAQUER ALOY, *Derecho civil de Cataluña*, p. 497.

17. La DGDEJ s'ha pronunciat sobre la prelación existent entre el *ius transmissionis* i altres substitucions, concretament la substitució vulgar. En efecte, ho ha fet en la Resolució de 25 de novembre de 2005 (DOGC, núm. 4579 [23 febrer 2006]) i en la Resolució de 31 de maig de 2010 (DOGC, núm. 5763 [18 octubre 2010]). En ambdues resolucions la DGDEJ destaca que la transmissibilitat *mortis causa* de la crida a una successió es produeix sempre, segons l'art. 258 CDCC en la primera i segons l'art. 29 CS en la segona. Lluís PUIG FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Instituciones del dret civil de Catalunya*, p. 460, estableixen clarament que «el dret de transmissió és preferent sobre la substitució vulgar, i aquesta només operarà en defecte del primer cridat, si no hi hagués transmissió real».

els fills, serien hereus del substituent, el primer causant, i no del substituït, la seva mare. En efecte, en virtut del principi de l'*ordo successivus* de l'herència fideïcomissària, els substituïts adquiririen automàticament la titularitat dels béns i drets hereditaris.¹⁸ L'adquisició de la SPR es produiria, com en els llegats, per la delació; això és així sense necessitat d'acceptació, sens perjudici que poguessin renunciar-hi.¹⁹ Els germans serien hereus directes del pare. Per tant, A. i J. podrien, per exemple, acceptar l'herència del pare com a substituïts preventius de residu i repudiar l'herència de la mare com a substituïts vulgars.

En canvi, amb el dret de transmissió, A. i J. només són hereus directes de la seva mare. La possibilitat d'acceptar o repudiar l'herència del seu pare s'integra en el patrimoni hereditari de la seva mare. Quan el transmissent mor sense haver fet ús de la delació, el transmissari, sempre que hagi acceptat prèviament l'herència del transmissent, hereta el *ius delationis* de l'herència del primer causant. Si el transmissari du a terme un exercici positiu del *ius delationis*, per mitjà del dret de transmissió, estarà exercitant un dret derivat de la delació del transmissent. D'aquesta manera, la massa hereditària del primer causant s'integrarà en l'herència del transmissent i d'allà passarà al patrimoni privatiu del transmissari. Es tracta de dues transmissions: d'una banda, la transmissent (la mare) adquireix el *ius delationis*, que s'integra en el seu patrimoni hereditari; de l'altra, els transmissaris (A. i J.) reben, a través del patrimoni hereditari de la seva mare, l'herència del primer causant, el pare.²⁰ L'herència de la mare esdevé una via d'accés a l'herència del pare.

En canvi, amb la SPR, aquesta connexió entre herències no es produeix. El dret de transmissió és un dels elements amb un valor patrimonial determinat de l'herència de la mare. L'oferiment de la delació de l'herència del senyor J. B. L. està supeditat al fet que l'herència de la senyora E. M. M. sigui acceptada. En altres paraules, per a poder acceptar o repudiar l'herència del pare, prèviament han d'haver acceptat l'herència de la mare.²¹

18. Vegeu Lluís PUIG FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Institucions del dret civil de Catalunya*, p. 610; Manuel ALBALADEJO, «La sustitución preventiva de residuo», p. 764.

19. Manuel ALBALADEJO, «La sustitución preventiva de residuo», p. 789, es remet als preceptes que regulen la delació de la substitució fideïcomissària i dels llegats, que són els art. 235 i seg. del CS, i afirma que «en cuanto a la adquisición de la herencia sustituida, sin necesidad de aceptación, pero a reserva de repudiarla».

20. Lluís PUIG FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Institucions del dret civil de Catalunya*, p. 462, es qüestionen a qui succeeix el transmissari o adquirent del dret de transmissió, i entenen que «succeeix al causant».

21. En aquest sentit, interessa destacar l'afirmació de Ramón María ROCA SASTRE, «El derecho de transmisión», p. 297, que «el *ius delationis* tiene una consideración de valor patrimonial que figura o constituye uno de los elementos integrantes de la herencia del heredero llamado y fallecido antes de aceptar, y que, por tanto, por formar parte de su patrimonio relicto, pasa, con éste, a sus propios herederos».

5. BIBLIOGRAFIA

- ALBALADEJO, Manuel. «La sustitución preventiva de residuo en Cataluña». *Revista de Derecho Privado*, 1997, p. 756-792.
- BADOSA COLL, Ferran. «Comentari a la DT 9 CCCat». A: EGEA FERNÁNDEZ, Joan; FERRER RIBA, Josep (dir.). *Comentaris al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*. Vol. II. Barcelona: Atelier, 2009, p. 1714-1715.
- BOSCH CAPDEVILA, Esteve; POZO CARRASCOSA, Pedro del; VAQUER ALOY, Antoni. *Derecho civil de Cataluña: Derecho de sucesiones*. 2a ed. Barcelona: Marcial Pons, 2013.
- CARRIOTA FERRARA, Luigi. *El negocio jurídico*. Madrid: Aguilar, 1956.
- FAUS, Ramon; CONDOMINES, Francisco de A. *Comentaris de la Compilació de dret civil de Catalunya*. Barcelona: Bosch, 1960.
- GETE-ALONSO CALERA, María del Carmen. «Fideicomiso de residuo. Contrato mixto. Contrato indirecto». A: *El derecho civil catalán en la jurisprudencia*. Vol. X. Barcelona: Publicaciones de la Cátedra de Derecho Civil Duran i Bas, 1972, p. 9-22.
- MARSAL GUILLAMET, Joan. «Les substitucions». A: BADOSA COLL, Ferran (coord.). *Compendi de dret civil català*. Barcelona: Marcial Pons, 1999, p. 503-516.
- O'CALLAGHAN MUÑOZ, Xavier. «De la sustitución preventiva de residuo». A: ALBALADEJO, Manuel (dir.). *Comentarios al Código civil y compilaciones forales*. Tom XXIX, vol. 1. 2a ed. Madrid: Edersa, 1988, p. 513-526.
- PUIG FERRIOL, Lluís; ROCA TRIAS, Encarna. *Institucions del dret civil de Catalunya*. Barcelona: Bosch, 1988.
- ROCA SASTRE, Ramón María. «El derecho de transmisión». A: ROCA SASTRE, Ramón María. *Estudios de derecho privado*. Tom II: *Successiones*. Madrid: Bosch, 1948.